

IV KONGRES REGENERACJI MIAST

Kultura Miasta Regeneracyjnego, Maj 14-15 2024 ECI Łódź

Założenia programowe Kongresu

Wprowadzenie w ogólną ideę Kongresu

Koncepcja **miasta regeneracyjnego** jest coraz częściej przyjmowana za klucz do odwrócenia procesu niekontrolowanego chaotycznego rozrostu urbanizacji i rozlewania się miast oraz zaniku ich rozwojowego dynamizmu. Nie idzie w tym przypadku jedynie o rewitalizację określonych degenerujących się obszarów miasta, ale wytyczenie jego nowej rozwojowej trajektorii i uruchomienie sił napędowych wprowadzających miasto na tę trajektorię celem uzyskania trwałej zdolności regeneracyjnej bez konieczności silnej zewnętrznej interwencji w sferze funkcjonalno-przestrzennej. Miasta regeneracyjne mają zasadniczo za zadanie wzmacniać prośrodowiskowe regenerujące relacje między miastami a systemem naturalnym, od którego zasobów one zależą, a także wspierać społeczności miejskie, jako głównych beneficjentów tego procesu.

Pojęcie „regeneracji” ma dwa człony – „generację” oraz „re”. Dlatego nie należy go definiować jako odtworzenie. Człon podstawowy to generacja, czyli tworzenie, wytwarzanie. Połączony z „re” implikuje bardziej odnowienie niż odtworzenie – bardziej pojawienie się czegoś nowego niż podtrzymywanie starego. Regeneracja to korzystna społecznie przemiana – rozwój. W przeciwieństwie do degeneracji – regresu. W przyrodzie i w społeczeństwie procesy niszczenia i tworzenia występują spontanicznie. Nie da się ich zablokować. Ale można i należy pobudzać regenerację i powstrzymać degenerację.

Miasto regeneracyjne musi mieć otwartą społeczną czasoprzestrzeń. Nie można go określić poprzez wyznaczenie jego sztywnych granic – fizycznych czy administracyjnych. Jego limes wyznacza uwspólniona wyobraźnia mieszkańców, miejskie imaginarium. Takie, które wyznacza praktycznie horyzont współdziałania i współodpowiedzialności. Zaprzeczeniem regeneracyjnego rozwoju miasta jest jego chaotyczne rozlewanie się. To tylko przyspiesza degenerację miejskiej tkanki.

Fenomen kurczących się miast (degeneracyjnych) polega na wyczerpywaniu się tych zasobów i możliwości, które dotychczas zapewniały miastu rozwój, napędzały działanie rozwojowej spirali, w tym zasobów ludzkich. Nie da się prosto tych zasobów odtworzyć i pozyskać. Spirala zastoju się nakręca. Mnożą się twarde ograniczenia. Miasto funkcjonuje coraz gorzej. Aby zapobiec upadkowi, pozostaje sięgnięcie po te zasoby i możliwości, z których miasto i jego mieszkańcy korzystali mniej lub marginalnie, i regeneratywne ich uruchomienie. Oznacza to głęboką zmianę strukturalną a przede wszystkim zmianę innowacyjną w odkrywaniu nowych zastosowań endogennych zasobów. Taka zmiana wiąże się z wyznaczeniem nowej trajektorii i wykreowaniem nowej spirali rozwoju.

Proces ten powinien być wspomagany przez władze regionalne i krajowe, ale jego ośrodkiem muszą być aktorzy lokalni. Sednem takiego działania nie jest obrona tego, co dotychczas dominowało, w nadziei, że zatrzyma to upadek, ale uruchomienie nowych sił rozwojowych na podstawie realistycznej oceny tego, czym miasto faktycznie dysponuje, i jakie działania mogą pobudzić aktywność mieszkańców i obywatelskie zaangażowanie.

Doświadczenie wielu miast potwierdza, że odwrócenie wektora spirali zapaści i przekształcenie jej w spiralę rozwoju (regeneracja) nie powiedzie się przy użyciu tradycyjnych instrumentów finansowych i planistycznych. Wszystkie działania na rzecz wytworzenia zdolności regeneracyjnej są osadzone w szerokim kontekście (uwarunkowaniu) instytucjonalnym a **przede wszystkim kulturowym. I właśnie ten kontekst regeneracji podejmujemy w 4 Kongresie dedykowanemu Regeneracji miasta przemysłowego. Chcemy się skoncentrować na kulturze jako zjawisku warunkującym i wpływającym na procesy regeneracyjne miast i jako przedmiotu długookresowego oddziaływania polityk publicznych celem stworzenia kulturowych uwarunkowań nowego metabolizmu regeneracyjnego miast.**

Kultura miasta regeneracyjnego

Kultura najczęściej jest rozumiana jako zespół norm wartości i artefaktów będących wytworem cywilizacji. Kultura determinuje funkcjonowanie społeczeństw w większym stopniu niż nam się to wydaje. Jednocześnie - szczególnie kultura niematerialna - tkwiąca w wartościach i zachowaniach społeczności podlega relatywnie powolnym zmianom. Cechuje się swoistą inercją, która w dużym stopniu jest związana lokalizacyjnie. Kultura jest więc ważnym uwarunkowaniem procesów społeczno-gospodarczych jak i sama w sobie jest procesem wytwarzania wartości, na które istnieje społeczne zapotrzebowanie.

Najczęściej w literaturze przedmiotu kulturę traktuje się jako nowy kreatywny napędowy sektor gospodarczy, który jest konsekwencją rozwoju cywilizacji i wzrastającego popytu na dobra (także niematerialne) wyższego rzędu za które jesteśmy gotowi coraz więcej płacić. W koncepcji budowania miasta regeneracyjnego nie chcemy traktować kultury jako biznesu, **ale jako szczególną infrastrukturę instytucjonalną (otoczenie – środowisko kulturowe)**, w której odbywa się zmiana trajektorii rozwoju, a kultura staje się największym źródłem korzyści zewnętrznych internalizowanych w sposób bardziej pośredni niż bezpośredni (komercyjny).

Tak rozumiana kultura oferuje więcej użyteczności publicznych (a w sposób pośredni wpływa na wyższą produktywność korzystania z własnych zasobów). Wymaga to wypracowania nowych mechanizmów jej finansowania i współwytwarzania i dzielenia się tak rozumianym dobrem quasi publicznym. Kultura jest zatem instytucjonalnym uwarunkowaniem jak i środkiem do przejścia z miasta konsumpcyjnego i degeneratywnego dla otoczenia, do miasta regeneracyjnego - funkcjonującego i rozwijającego się wg nowego termodynamicznego modelu ograniczającego skalę entropii wewnątrz i wobec otoczenia. To wymaga zdefiniowania **nowego paradygmatu długookresowej polityki kulturalnej miasta, która powinna zostać ukierunkowana na zapewnienie miejskim instytucjom kultury wysokiej wiarygodności.**

Takie podejście do kultury miasta zapobiega jej ideologizacji i upartyjnieniu. Nie ma w nim miejsca na kulturę ku czci, kulturę duchowego poddaństwa, kulturę zaścianka. Umożliwia natomiast regeneratywne wykorzystanie potencjału kulturowego miasta.

Kultura niematerialna jako fizyczna część czasoprzestrzeni miasta jest integralnie powiązana z jego dziedzictwem materialnym. Dziedzictwo architektoniczno-urbanistyczne, ład przestrzenny itd. wpływa i determinuje w sposób znaczący na przemiany w sferze kultury niematerialnej, lokalnych systemach wartości i zachowaniach społecznych. Ten determinizm długookresowy wynika z obiektywnej inercyjności struktury przestrzennych.

Kultura miasta regeneracyjnego ma swój wymiar produktowy i procesowy;

- Produktowy gdy patrzymy na specyfikę kultury – (produkty kultury) – miasta zdolnego do regeneracji
- Procesowy, gdy akcentujemy jego nową kulturę organizacyjną czyli uwarunkowania, procesy i działania związane z przekształceniami miasta w stronę trwałej zdolności regeneracyjnej.

Przed nami szereg wyzwań zwianych z kulturą miast regeneracyjnego. Możemy mówić o kulturze przedsiębiorczości, kulturze zarządzania, popkulturze. Kulturze przetwarzania rzeczy zużytych do zaspokajania potrzeb podstawowych i estetycznych. Kulturze troski o środowisko. Kulturze budowie instytucji wspólnotowych (kultura współpracy, tolerancji etc. etc.) Kulturze organizacyjnej miasta

Możemy i musimy mówić o architekturze jako wielkoskalowej formie oddziaływania na wszelkie wartości kulturowe i zachowanie społeczne. O roli miejskich przestrzeni publicznych w kształtowaniu lokalnych społeczności i zachowaniach przystających do zasad miasta regeneracyjnego. O wpływie kultury na kapitał społeczny i zdolności do uwspólniania wytwarzanych dóbr publicznych i quasi publicznych.

Kongres będzie starał się odpowiedzieć na następujące pytania:

Jak kultura wpływa na wartości, zachowanie społeczne. Jakie składowe i formy kultury mogą wpływać na ich zmianę?

Jakim wytworami (produktami) kultury możemy zmienić **terytorialne** system miejskie?

Czy kultura może być w jakimś stopniu przedmiotem sterowania przez podmiot komercyjny, publiczne, polityczne? Jakie są z tym związane szanse i zagrożenia?

Jakie zagwarantować powszechną dostępność do materialnego i niematerialnego dziedzictwa?

Jakie składowe kultury są najważniejsze dla przemiany miast w stronę miasta regeneracyjnego działającego zgodnie z wymogami środowiska naturalnego?

Czy materialne dziedzictwo, interaktywne muzea mogą i **jak** mogą wpływać na innowacyjność i przedsiębiorczość np. w stronę budowania społecznie **odpowiedzialnej** gospodarki?

Czy ludzie kultury chcą i widzą potrzebę zajęcia się wyzwaniami związanym z nowym paradygmatem miejskim?

Kongres będzie podzielony na 3 wątki tematyczne:

- a. **Praktyki artystyczne - praktyki aktywistyczne (artysta zmienia miasto)**
- b. **Instytucje kultury i kultura organizacyjna w procesie regeneracji miasta**
- c. **Kultura przestrzeni i przyszłość dziedzictwa materialnego Łodzi**